

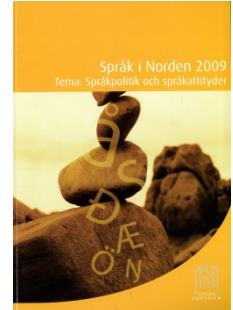
Sprog i Norden

Titel: Noen betraktninger rundt distribusjonen av verbene blíva og verða i moderne, muntlig færøysk

Forfatter: Majbritt Pauladóttir

Kilde: Sprog i Norden, 2009, s. 215-250

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Forfatterne og Netværket for sprognævnene i Norden

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Noen betraktninger rundt distribusjonen av verbene *blíva* og *verða* i moderne, muntlig færøysk

Majbritt Pauladóttir

*De to verbene *blíva* og *verða* som drøftes i denne artikkelen, har vært betraktet som synonymer i færøysk, hvor *verða* regnes som nedarvet fra norrønt, mens *blíva* betraktes som et importord fra nedertysk via dansk. Med den færøyske tradisjonen for purisme blir *blíva* derfor i stor grad unngått i skrevne tekster.*

Ambisjonen med artikkelen har vært å fremsette noen betraktninger ut fra både synkron og diakron lingvistikk. Således drøftes noen trekk ved verbenes distribusjon i presens i muntlig språk. Drøftingen gjøres på bakgrunn av faktiske funn i dagens muntlige færøysk samt med et tilbakeblikk på noen relevante historiske paralleller i skandinavisk.

*Drøftingens konklusjon er at til tross for tradisjonell motstand mot å akseptere *blíva* har verbet kommet inn i det muntlige språket. Det interessante er at flere trekk i det innsamlede materialet tyder på at det har utviklet seg en semantisk nyanse mellom de to verbene, noe som også er blitt etterprøvet ved testing av nye eksempler.*

1 Innledning

1.1 Hvorfor undersøke distribusjonen av verbene *blíva* og *verða* i færøysk?

Som tilfellet ofte er med lingvistiske feltundersøkelser, har også materialet som ble samlet for min masteravhandling (Pauladóttir 2006), rettet oppmerksomheten mot lingvistiske fenomener som falt på siden av det opprinnelige fokusområdet. Ved at informantene fikk snakke fritt om gitte emner med valg av egne ord, oppstod situasjoner hvor de med Barnes' ord var "completely oblivious to the linguistic problems they might be causing or solving" (Barnes 2001, s. 12). Et slikt lingvist-

isk fenomen blant flere som ikke unngikk min oppmerksomhet, var bruken av de to verbene *blíva* og *verða*. Årsakene til dette kan bl.a. være opplæringen fra skolen i ikke å bruke *blíva* i skriftlig, noe som likevel ikke fører til at dette verbet forsvinner fra det muntlige språket. Under grundige studier av lydfiler for nevnte masteravhandling ble jeg gradvis klar over at det syntes å være et visst mønster i bruken av verbene. Dermed ble nysgjerrigheten for alvor vakt, og dette førte til en nærmere undersøkelse av talt språk for å søke å finne eventuelle forklaringer på distribusjonen av verbene. Min ambisjon har vært å gi et bidrag til å belyse emnet.

1.2 Språkhistorien

Innledningsvis summeres språkhistorien kort som referanse til momenter senere i drøftingen: Etter nordmennenes ankomst i det 9. århundret ble Færøyene en del av det norske riket. Ved Kalmarunionen ble øyene i 1380, sammen med Norge, ført inn i storunionen, og etter 1536 var de en del av det dansk-norske riket. Som i Norge kom språket under sterkt press fra dansk i de følgende århundrer, noe som fortsatte i økende grad helt frem til begynnelsen av det 20. århundret. Etter mye kamp fra og med den nasjonale oppvåkningens tid midt på 1800-tallet ble morsmålet tillatt som undervisningsspråk i skolen i 1937, men under forutsetning av at dansk fortsatt skulle læres "både vel og grundig". Dette er en paragraf som fortsatt eksisterer i lovgivningen (*Heimastýrislóginn*, § 11). Siden det lokale språket aldri døde ut, har det færøyske språksamfunnet gjennom århundrer vært et klassisk tospråklig samfunn, med maktelitens språk, dansk, i superstratum-posisjon og det lokale språket som substratum. Påvirkningen utenfra på det lokale språket har vært betydelig, både fra superstratum-språket så vel som fra andre nabospråk, helt tilbake til keltisk i norrøn tid, men også i sen middelalder fra engelsk, middelnedertysk og middelnederlandsk.

Utover i det 20. århundret har færøysk vært i fremgang og vunnet domene på så å si alle områder i samfunnet. Tilgangen på litteratur, både skjønnlitterær og faglig, har vært i jevn økning siden språket ble tillatt i skolen i 1937, kanskje særlig etter 1970-tallet. Arbeidet med språkrøkt har fått et betydelig oppsving de senere årene. Helt mot slutten av det 20. århundret synes det å ha vært en ytterligere bevisstgjøring hos befolkningen om språkets eksistensrett, muligens som en motreaksjon på blant annet de anstrengte relasjonene mellom øyriket og Danmark i forbindelse med bankkrisen tidlig på 1990-tallet. En annen medvirkende faktor til økt språklig bevissthet blant øysamfunnets innbyggere synes å være bevisstheten om økende press fra fremmede språk gjennom økende globalisering generelt.

1.3 Litt om blíva i Húsavík-brevene

Fra sist i det 14. århundret, da Færøyene, sammen med Norge, ble en del av den omtalte storunionen, og frem til den nasjonale oppvåkningen midt i det 19. århundret, eksisterer det lite skriftlig materiale på færøysk. Av det som finnes, er de såkalte *Húsavík*-brevene fra 1403 til 1407 en av de største sammenhengende tekstsamlingene som kan gi et bilde av færøysk språk ved inngangen til det 15. århundret. I et av disse brevene er det ett eksempel på bruk av *blíva*: "... ok þa bleif hon deydþ ..." (Thomsen 1985, s. 44). Dette eksemplet blir tidvis tatt til inntekt for at verbet er gammelt i færøysk. Ifølge Markey hadde verbet i denne formen et semantisk innhold tilsvarende det engelske *become*, etter mønster fra det middelnedertyske/middelnederlandske "dot bliven" (Markey 1969, s. 193).

En konklusjon som går ut på at dette enslige eksemplet beviser ordets gamle historie i færøysk, kan knapt gjøres på så spinkelt grunnlag. For eksempel har Fritznerns ordbok (1867) inkludert *blífa* i gammelislandsk fra 1400-tallet, uten at ordet ble tatt opp i vokabularet av den grunn. Videre, ut fra det vi i dag vet om det færøyske språkets overlevelse, må det med relativ sikkerhet kunne antas at nye dansk-norske ord ikke kom inn i muntlig språk med dramatiske steg. Forskning fra andre områder med språkkontakt viser at en situasjon med behov for nye lånord først og fremst oppstår der mottakerspråket ikke har god nok eller ingen dekning i sitt leksikon. Det ville stride mot kjente språkvitenskapelige teorier om konsekvenser av språkkontakt å anta at strømmen av lånord skulle begynne med selve "limet i språket", de såkalt lukkede ordklasser. Som kjent inkluderer de blant annet alminnelige verb i språket og i høyeste grad hjelpeverb og kopulaverb.

Hos Markey (1969, s. 192) finnes støtte for denne tankegangen i forbindelse med lån av nettopp det middelnedertyske *bliven* i skandinavisk. Det skal også tas med at bispesetet i *Kirkjubø* (lagt ned kort etter reformasjonen omkring 1540) var den eneste undervisningsinstitusjonen på Færøyene. Enten forfatteren av *Húsavík*-brevene har lært sin skrivekunst der eller i Norge, vil hans læremester ha vært norsk. Det er derfor sannsynlig at han tar med seg ordet fra denne sammenhengen, hvor språkpåvirkningen fra både dansk og nedertysk var betydelig, og hvor bruken av nedertysk hadde høy sosial prestisje (Markey 1969, s. 194). Den alminnelige færøying derimot kunne ikke skrive og var heller ikke under daglig språklig påvirkning av norsk/dansk/nedertysk. Det blir derfor ulogisk å trekke den slutningen at verbet var et vanlig lånord i færøysk allerede ved inngangen til det 15. århundret.

Ut fra dette kan antas at verbet har fått innpass i muntlig språk senere, muligens da den danske påvirkningen ble overveldende etter 1840-årene da skoleplikt

ble innført for alle. Dansk ble da gjort til eneste språk i undervisningen, ja eneste tillatte språk i all kommunikasjon i skolen.

2 Teori og metoder

2.1 Relevante publikasjoner fra lingvistikken og fremgangsmåte for denne studien

Materialet for denne artikkelen består av opptak fra samtaler med 118 informanter, fordelt på omkring 30 timer i forbindelse med feltarbeidet for den nevnte masteravhandlingen (Pauladóttir 2006). Feltarbeidet ble planlagt og gjennomført med Milroy og Gordons håndbok for lingvistiske undersøkelser i hånden (Milroy 2003).

Milroy og Gordons bok ble valgt som håndbok på grunn av at Milroys erfaringer fra Belfast syntes å være det arbeidet som lå nærmest det som var planlagt for min avhandling. Milroys publikasjoner gav således stor inspirasjon til konkrete metoder som kunne anvendes for den aktuelle studien av nåtidig engelsk påvirkning på færøysk. For eksempel pekes på hennes teorier om uniplekse og multiplekse nettverk, som var utprøvd i Belfast-studiene (for forklaring av uniplekse og multiplekse nettverk vises til Milroy 1980 og 1987). Også hennes utstrakte arbeid vedrørende kjønn og språk/språkvalg var av interesse (det vises til blant annet Milroy 1992). Når det gjelder den nevnte håndboken (Milroy og Gordon 2003), skal det også nevnes at dens omfattende oppsummering av flere lingvisters teorier og gav således god oversikt over andre lingvisters publikasjoner som var aktuelle å lese. For eksempel kan nevnes teorien om direkte og indirekte tilnærming, lukkede og åpne spørsmål, den kvantitative metoden og så videre. Andre lingvister som bør nevnes i denne sammenhengen, er Labovs New York-studer, Trudgills Norwich-studier, Gals studier i Oberwart og Rubins studier i Paraguay.

Selve metoden for denne artikkelen har vært å analysere om igjen de 118 nevnte samtalene, med fokus utelukkende på bruken av *blíva* og *verða*. Ved hjelp av eksempler herfra er en etterprøving gjort blant til sammen 12 av de samme informantene (10 %) om deres følelser om det semantiske innholdet av disse verbene. I tillegg er noen nye konstruksjoner med begge verb testet på de samme informantene for å få en uttalelse om hvor akseptable eksemplene er. Spørsmål med eksempler ble sendt på e-post og etter noen dager fulgt opp med en telefonsamtale. Informanter for disse testene ble valgt ut fra tre identifiserte voksegrupper for masteravhandlingen (Pauladóttir 2006)¹. Valget falt på informanter som hadde

gitt uttrykk for særlig interesse for arbeidet, og som tilbød assistanse ved eventuelt senere behov.

2.2 Tese

Da materialet ble systematisert, fremkom et mønster som taler for en ikke-tilfeldig bruk av verbene. Et fremtredende mønster i valg mellom synonyme ord kan i noen tilfeller tyde på at ordene ikke fungerer fullt ut som synonymer. I andre tilfeller kan det være sosiolingvistiske årsaker som ligger til grunn. Da imidlertid noenlunde samme mønster gjør seg gjeldende på tvers av så forskjellige grupper som (a) skoleungdom/voksne/eldre, (b) moderat/middels vs. høy utdanning og (c) menn vs. kvinner i disse sosiale gruppene, er det grunn til å tro at det ikke er sosiolingvistiske faktorer som gjør seg gjeldende for språkvalget. Derfor vil en nærmere analyse av eksempler fra materialet og etterprøving av noen av dem sammen med nye eksempler, vise at det er semantiske forskjeller i verbenes innhold som ligger til grunn for det relativt klare mønsteret i språkbrukernes valg mellom disse to verbene.

2.3 Avgrensninger

Som det fremgår av det ovenstående, baserer drøftingen seg på funn fra nåtidig muntlig færøysk. Etter hva som er brakt på det rene, har det så langt ikke vært foretatt noen kvantitativ undersøkelse av disse verbenes distribusjon i muntlig færøysk. (Det vises til privat korrespondanse med kontaktpersoner ved *Fróðska-parsetur Føroya* og i *Málnevndin*, april 2007.) Det har derfor ikke vært mulig å gjøre sammenligninger med tilsvarende undersøkelser om samme tema.

Videre er det ikke aktuelt å sammenligne med islandsk, da *blíva* ikke er tatt inn i det islandske vokabularet, verken i muntlig eller skriftlig. Dette bekreftes av professor Jóhanna Barðdal ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier ved Universitetet i Bergen².

Teoretisk sett kunne nynorsk vært interessant, ettersom språket har både *bli* og *verte*, som kunne ha utviklet en semantisk nyanse. Ifølge professor Sandøy kjenner man imidlertid ikke til at dette har skjedd. Konklusjonen er derfor at verbene sannsynligvis fungerer som synonymer i nynorsk. Dette underbygges av det følgende:

- (i) Grammatikkbøker og normativ litteratur om nynorsk omtaler disse verbene som synonyme i det samme målføret, bl.a. Kjell Venås, som setter likhetstegn mellom *bli* og *verte* (Venås 1967, s. 22).
- (ii) Det er i de nynorske dialektene tradisjonelt tre mønstre: et mønster med *bli*, et med *verte*, og et tredje med *bli – blir – vart – vorte*. I yngre språk er det kommet opp andre blandinger, for eksempel *bli – blir – vart – blitt*. (Det vises til privat korrespondanse med professor Sandøy ved Nordisk institutt ved universitetet i Bergen, april 2007). Også Markey gjør rede for dette suppletive paradigmet, *bli – blir – vart – vurti*, som gjør seg gjeldende over et større skandinavisk område (Markey 1969, s. 9, 157–164).

En drøfting av disse to verbene i færøysk på bakgrunn av tilsvarende undersøkelser i de andre nordiske språkene vil derfor ikke bli foretatt i denne artikkelen. Drøftingen skal derimot vise at disse to verbene i dag ikke er å regne som synonyme i færøysk.

3 Noen grammatiske avklaringer

3.1 Durativ tid vs. durativt aspekt

Om durativ tid vs. durativt aspekt skal det med referanse til Crystal nevnes at lingvister analyserer durativ ("progressive") som aspekt "because of the complex interaction of durational, completive and temporal features of meaning involved" (Crystal 1997, s. 89).

Dette er et syn som baserer seg på Roman Jakobsons karakteristikk av aspekt som "the narrated event itself without involving its participants and without reference to the speech event" (Jakobson 1957, s. 493, sitert i Friedrich 1974 s. 2). Friedrich peker på at Jakobson skiller aspekt fra tid, siden tid må defineres med referanse til talesituasjonen (Friedrich 1974, s. 3). Moderne lingvistikk skiller således mellom tid, som er verbal tempus markert morfologisk (derfor bare to i færøysk som i andre germanske språk, *núttíð* og *tátíð* – nåtid og fortid), og aspekt, de "perfektive"/"kompletive" og "progressive"/"durative" aksjonsarter. Dette synet skal følges i artikkelen ved at durativ behandles som aspekt, ikke som tid.

3.2 Aspekt vs. aksjonsart

Litteraturen om aspekt i de germanske språkene er omfangsrik. Nevnes kan Poutsma (1926), Verkuyl (1972), Thorell (1973), Friedrich (1974), Comrie (1976), Mourelatos (1978) og Brinton (1988), som er konsultert for denne artikkelen.

De tidlige lingvisters befatning med aspekt var ifølge Verkuyl preget av terminologisk forvirring og vage definisjoner (Verkuyl 1972, s. 6). Skillet mellom aspekt og aksjonsart er relativt nytt. For eksempel anser Poutsma antagelig aspekt som en iboende egenskap i verbet, idet han peker på at "the normal aspect of the verb is often modified or even utterly changed by the context" (Poutsma 1926, s. 291). I begrepet "context" inkluderer Poutsma både grammatiske kategorier som verbets tider og form, adverb, konjunksjoner, preposisjonsfraser, objekter, suffikser, prefikser, hjelpeverb og kopulaverb.

For Mourelatos gjør seks faktorer seg gjeldende for aspektets helhetlige meningsinnhold: (1) verbets inherente mening, (2) verbets argument, det vil si subjekt og eventuelt objekt(er), (3) eventuelle adverbialer, (4) aspekt, (5) verbets tid som fase, for eksempel perfektum og (6) verbets tid som tidsreferanse i forhold til fortid, nåtid og fremtid (Mourelatos 1978, s. 421).

Ifølge Comrie vil begrepet aspekt normalt være en referanse som begrenser seg til "particular grammatical categories in individual languages that correspond in content to the semantic aspectual distinctions drawn" (Comrie 1976, s. 7). Comrie peker på at tilstander er durative (engelsk: states), noe som medfører at i språk med mulighet for særskilt morfologisk markert durativt aspekt vil visse verb som uttrykker tilstander, være uforenlige med det morfologisk markerte aspektet (Comrie 1976, s. 35–40). Comries redegjørelse, som gjøres på tverrspråklig grunnlag, skisserer i tabellform følgende aspektuelle opposisjoner: perfektiv vs. imperfektiv. Under imperfektiv: vanemessig vs. kontinuum (hvor han gjør en distinksjon mellom vanemessig og iterativ). Under kontinuum: ikke-progressiv vs. progressiv (Comrie 1976, s. 25). Progressiv blir dermed en underkategori av kontinuum (se også Comrie 1976, s. 12). Med eksempler fra russisk hevder han videre at det durative bare innebærer at en situasjon varer en viss tid, uten at den nødvendigvis er imperfektiv. Motsetningen til durativ, i henhold til Comrie, er således det punktuelle (Comrie 1976, s. 41–42). Redegjørelsen av distinksjonene mellom teliske og ateliske verb er noe av det mest avklarende denne leseren har sett. Likevel synes den detaljerte kategoriseringen, med til dels lite brukte termer (for eksempel "vanemessig", for avklaring se s. 26–30), unødvendig kompliserende for formålet med artikkelen, som er å belyse distribusjonen og i den forbindelse forskjellen i det semantiske innholdet mellom *blíva* og *verða* i muntlig færøysk.

Friedrich skiller i første omgang mellom verbets inherente betydning og aspekt uttrykt gjennom andre grammatiske komponenter:

[...] all languages have some kind of lexical aspect, involving secondary implications of the inherent meanings of verbal roots. Equally universal are the

kinds of synthetic aspect that derive from the interaction of the inherent features of verbs and the features inherent in adverbs, prepositional phrases, and so forth (Friedrich 1974, s. 1).

Deretter går Friedrichs videre, idet han også opererer med termen "avlednings-tematisk". Ifølge Friedrich er "alle tilgjengelige metoder" for bruk av aspekt fullt utnyttet i homerisk gresk:

[...] the inherent-radical (i.e., inherent features of roots), the derivational-thematic (features of themes such as the aorist), and finally the adverbial-compositional (involving interplay between verbs and adverbs) (Friedrich 1974, s. 5).

Han sier videre at verbets underliggende betydning bestemmes av rom eller andre kvantitative trekk i den aktuelle frasen. Rom og kvantitative trekk kan så blokkere for valget av et verb fordi dets iboende kvalitet har et gitt aspekt (Friedrich 1974, s. 8), noe som synes sammenfallende med Comrie.

Brintons tilnærming synes ytterligere avklarende, idet han mener at interaksjonen mellom verbets inherente egenskap og aspektmarkører er av betydning for aspektets helhetlige meningsinnhold (Brinton 1988, s. 38). Når det gjelder distinksjonen mellom aspekt og aksjonsart, er det valgt å følge Brintons redegjørelse:

Aspect is grammatical because [...] it is expressed by verbal inflectional morphology and periphrases, aktionsart by the lexical meaning of verbs and verbal derivational morphology. Aspect is the subjective because the speaker chooses a particular viewpoint, whereas aktionsart, since it concerns the given nature of the event and not the perspective of the speaker, is objective. Aktionsart is the character of the situation named by the verb. (Brinton 1988, s. 3.)

Også Thorell (1973, s. 120) anvender de samme termer som Brinton og gjør dette samme skillet mellom aksjonsart og aspekt:

Ett verbs aktionssätt anger skeendets karaktär i och för sig [...]. Aspekt anger den synvinkel ur vilken den talande betraktar det av verbet uttrykta skeendet [...].

Med dette skillet er aksjonsart den inherente egenskapen ved verbhandlingen, mens aspekt kan tillegges gjennom den språklige konstruksjonen. Det siste innebærer bl.a. at aspektet blir subjektivt ved at det velges av språkbrukeren.

3.3 Durativt vs. progressivt aspekt

Distinksjonen mellom det progressive og det durative aspektet er et omdiskutert emne i lingvistikken. Denison sier at han bruker termen progressiv "hesitantly", idet han henviser til blant andre Visser og hans preferanse for det mer nøytrale uttrykket "expanded form" (Denison 1993, s. 371).

Brinton hevder at mye av forvirringen rundt meningsinnholdet i termen progressiv stammer fra bruken av termen durativ, som han sier er "an aktionsart term referring to an inherent temporal feature of a situation". Han foretrekker således progressiv fremfor durativ (Brinton 1988, s. 9). Ettersom Brinton bruker uttrykket i tilknytning til den engelske formen finitt verb + *-ing*, velger jeg å følge Jeffrei Henriksen, som har oversatt durativ til *varandi gerð* på færøysk (Henriksen 2003, s. 175). For å belyse aksjonsarter i færøysk for øvrig henviser jeg til Henriksen, som inkluderer for eksempel ingressive, iterative, egressive og resultatative aksjonsarter (Henriksen 2000, s. 44–47).

3.4 Kort om iterativ

Med iterativ forstås normalt handlinger som fremstilles som gjentakelse. Foruten henvisningen til Henriksen (2000, s. 44–47) for aksjonsarter i færøysk skal det kort tas med en avklaring om hvordan iterativ tidvis kan analyseres som durativ. Brinton gjør oppmerksom på at "[...] the effect of the progressive with a habit is to portray the habit, which is not continuous, *as if* continuous" (Brinton 1988, s. 41). På denne måten argumenterer Brinton for at punktuelle handlinger som gjentas, kan forstås som kontinuerlige ved at de gjentatte handlingene presenteres som frekvente og regulære, det vil si at repetisjonen i seg selv utgjør et kontinuum. På dette grunnlaget skal det i det følgende argumenteres for at språkbrukeren, ved bruk av durativt aspekt, i noen tilfeller gir iterative handlinger et meningsinnhold av kontinuitet for å uttrykke noe som ligner en tilstand eller "vedvarende situasjon"³.

3.5 Kort om inkoativ

Inkoative verb forteller om overgang, enten en overgang som skjer raskt, eller som en lengre prosess. Morfologisk laget verb som *hvitne*, *svartne*, *blekne* hører til kategorien. På færøysk brukes muligheten ytterligere i former som for eksempel *fitna* og *klænka* fra adjektivene *feitur* og *klænur* ('å bli fet' og 'å bli tynn' fra adjektivene *fet* og *tynn*).

3.6 Hvilken betydning har denne undersøkelsen?

Sett i lys av det som kort er skissert ovenfor om aspekt fra litteraturen har undersøkelsen av de to aktuelle verbene i færøysk betydning fra et grammatisk synspunkt. Det har betydning fordi det i dagens morsmålsundervisning i færøysk ofte hevdes at *blíva* er et unødvendig lånord fra dansk (eventuelt fra middelnedertysk/middelnederlandsk). *Verða*, derimot, har sin opprinnelige tilstedeværelse i språket fra norrønt og sies således å være det verbet som bør brukes i "godt færøysk språk" (heretter "gott føroyskt")⁴, hvilket også innebærer at det ikke behøver noen avløsning ved hjelp av *blíva*. Den følgende drøftingen skal imidlertid vise at disse to verbene har forskjellig semantisk innhold, og at det derfor fra et grammatisk synspunkt ikke kan hevdes at det ene kan utelukkes fra språket for uten videre å erstattes av det andre.

4 Normeringspolitikk, språkholdninger og faktiske funn

4.1 Normeringspolitikk og språkholdninger

4.1.1 Noen fakta om holdninger til verbet *blíva* i færøysk

Det har tradisjonelt vært en motvilje hos færøyske forfattere og skribenter til å bruke *blíva*. Statistikken i mars 2006 fra tekstbanken til *Føroyamálsdeildin* ved *Fróðskaparsetur Føroya* bekrefter denne holdningen: 102 898 eksempler av *verða* vs. 3133 av *blíva* (alle former av begge verb). Videre ble det samtidig gjort et søk i Google på .fo-hjemmesider som gav en like markert forskjell når det gjaldt hyppighet for hvert av verbene i den skriftlige bruken på nettet: 232 331 vs. 5795. Dette siste må sies å være interessant, siden man må kunne gå ut ifra at en del av tekstene på Internett er relativt uformelle.

Flere av informantene til masteravhandlingen (Pauladóttir 2006), ansatt i bl.a. offentlig administrasjon og i skoleverket, rapporterte at de selv aldri bruker *blíva* i skrift. Hos professor J.H.W. Poulsen, som har skrevet mange artikler og skriv som det er hyppig referert til i samme avhandling, ser *blíva* ut til å være helt fraværende (Poulsen 2004). Hos Lockwood finner vi følgende: "in ordinary speech and sometimes in writing, the literary forms of *verða* are replaced by *blíva*" (Lockwood 1977, s. 75). Det antas at Lockwood med "literary forms" mener de lite brukte fortidsformene av *verða*, som i muntlig ikke kan skilles fra kopulaverbet *vera*, lydmessig, men dette er noe uklart. Da Lockwood ikke lenger blir brukt i språkundervisningen i færøysk, skal ikke dette spørsmålet forfølges her.

I dagens grammatikkundervisning brukes bl.a. Andreasen og Dahl, hvor verbet *blíva* er tatt med (Andreasen og Dahl 2004, s. 120, 164, 170). En annen frem-

stående færøysk grammatiker og lærebokforfatter, Jeffrei Henriksen, er på sin side tilbakeholden i forhold til bruken av *blíva* i færøysk skriftspråk. I privat korrespondanse vedrørende en eventuell semantisk meningsforskjell mellom de to verbene fremgår hans holdning blant annet av det følgende: ”*Eg hevði í fyrstani lítlan bug at trúgva tær, men sum frá leið var eingin iví*” (oversatt: ’Jeg hadde i begynnelsen liten lyst til å tro deg, men etterhvert var det ingen tvil’)⁵.

De statistiske tallene ovenfor viser holdningene til det aktuelle verbet og bekrefter også en gammel tradisjon som fortsatt holdes i hevd i morsmålsundervisningen, selv om verbet er inkludert i en av de nyeste grammatikkbøkene.

4.1.2 Normeringspolitikk og faktiske funn

Som vi skal se av statistikken fra materialet for denne artikkelen, er det på den ene siden registrert en lavere forekomst av *blíva* blant de yngste sammenlignet med gruppene av voksne informanter. Men det er også registrert en lavere forekomst av *verða* i den samme gruppen. En forklaring som bygger på påvirkning gjennom undervisning og litteratur mot aksept av *blíva* synes derfor noe ensidig. Et vellykket resultat burde ført til en tilsvarende høyere frekvens av *verða* i alle verbets tider. Når det ikke viser seg å være tilfellet i muntlig språk, kan andre faktorer tenkes å være til stede. Bruk av diverse omskrivninger for å uttrykke de samme tingene ved hjelp av andre verb og uttrykksformer, kan være blant disse. Det totale fraværet av *verða* i fortid kan bl.a. være en følge av at *verða* og *vera* i fortid blir homofoner, med unntak av 2. person entall. Også den sistnevnte forskjellen er på vei ut i flere dialekter (konferer Lockwood som referert ovenfor). Lydmessig blir bøyningen av verbene således nærmest lik i preteritum:

PRESENS:

VERA: eri – ert – er – eru

VERÐA: verði – verður – verður – verða

PRETERITUM:

var – var(t) – var – vóru

varð – varð – varð – vórðu

Merk: ð er lydløs i alle disse posisjonene, og forskjellene fremkommer derfor bare i skrift.

De 12 utvalgte informantene var nesten entydig enige om at *verða* i fortid blir et formelt språk. Det kan være interessant å nevne at dette er en omvendt observasjon av det Markey fant i sine undersøkelser om de to verbenes eksistens i svensk, hvor informantene vurderte *blíva* som formelt, og *varda* som provinsielt (Markey 1969, s. 27). Imidlertid har vi sett at selv om færøyske språkbrukere i noen grad synes å finne det akseptabelt å erstatte *verða* i fortid med *blíva*, gjøres

dette bare i liten grad i skrift. For å unngå *blíva* i skrift uttrykker de de samme tingene ved hjelp av andre verb og omskrivninger. Eksempelvis kan verbet, når det opptrer med inkoativ betydning, erstattes med *gerast*:

- (aa) *Tá ~~bleiv~~ hann ógvuliga illur* → *tá gjørdist hann ógvuliga illur*
= *tá varð han ógvuliga illur*
(Oversatt: 'Da ble han veldig sint')

De fleste informantene var inne på at for å oppnå godt skriftlig språk lykkes man sjelden ved bare å bytte ut ett ord som her. For enkle setninger som i eksemplet ovenfor synes det refleksive *gerast* likevel å ha økende betydning i skrift. Hvor en slik enkel endring ikke gir en god løsning, vil et såkalt "gott føroyskt" kreve en omskrivning av setningen, for eksempel:

- (bb) *Tá ~~bleiv~~ hann sjokkeraður* → *Av hesum skelkaðist hann illa /*
Tá gjørdist hann bilsin / etc.
(Oversatt: 'Da ble han sjokkert')

For det muntlige språket er det imidlertid ikke slik det fungerer. Talen er spontan, og den som produserer teksten, har ikke samme anledning til å redigere som når han/hun skriver.

Med referanse til nynorsk kan det nevnes at Venås undrer seg over at *verte* (fra det norrøne *verða*) skulle fortrenkes av *blífa* og/eller *bida* i de nynorske dialektene, ettersom verbet "har hatt ein ovleg viktig grammatisk funksjon og følgjeleg har vore sær sars frekvent" (Venås 1967, s. 149). Han resonnerer videre at det må ha vært "lydvokstere som har vore den viktigaste årsaka til at *verte* mange stader var mindre brukande, og såleis ikkje vart tevført andsynes andre verb" (Venås 1967, s. 149). Også Markey anfører et lignende resonnement når det gjelder en tilsvarende utvikling i svensk (Markey 1969, s. 191–192).

Dette samme resonnementet må utvilsomt være relevant for *verða* i moderne færøysk. Videre kan det tenkes at om andre uttrykksformer i fortid foretrekkes i skrift fremfor en konstellasjon med *verða* for å oppnå presisjon og tydelighet, kan det føre til at *verða* vil være på vei ut av språket, eventuelt at det (for en tid) reserveres for særlig bruk. Et moment som imidlertid kan tale imot en helt nær forestående utvikling i denne retningen, er at det i færøysk fremdeles ikke er sammenfall mellom verbets entalls- og flertallsform. Dette siste regnes av Falk og Torp (1900) som en viktig årsak til bortfallet av *varda* i skandinavisk til fordel for *blíva* (sitert hos Markey, 1969 s. 7). Til tross for dette vil uten tvil den sterke på-

virksomheten utenfra, både fra dansk og nå også fra engelsk, være faktorer som fortsatt vil påvirke situasjonen.

4.2 Generelt om verbenes distribusjonen i materialet

Sammenlignet med det skrevne materialet i tekstbanken hos *Føroyamálsdeildin* ved *Fróðskaparsetur Føroya* (102 898 eksempler av *verða* vs. 3133 av *blíva*, se for øvrig 4.1.1 ovenfor) viser funnene fra de 118 nevnte samtalene en helt annen prosentvis fordeling. Opptellingen viser en total på henholdsvis 161 for *blíva* og 149 for *verða*. Registreringen for grafene er foretatt slik at den samme tiden av verbet bare er talt én gang hos hvert individ, selv om den samme formen måtte forekomme gjentatte ganger hos samme informant (se vedlegg 1).

4.2.1 *Presens passiv – durativt aspekt*

Det er i presens at vi finner tilstrekkelig materiale, og dermed tilstrekkelig antall konkrete eksempler, til å kunne analysere og drøfte mulige forklaringer på distribusjonen av de to verbene, også noe om deres semantiske innhold. Drøftingen skal derfor konsentrere seg om funnene i disse tidene. Vi skal se at *verða* – og ikke *blíva* – i det finitte verbets posisjon etterfulgt av et partisipp er den foretrukne formen i færøysk for å uttrykke noe om en ”vedvarende situasjon”. Det fremtredende trekket at *verða* foretrekkes når utsagnet gis durativt aspekt, har fått meg til å spørre om dette innebærer en semantisk nyanse ved de to verbene.

4.2.2 *Enkel presens*

Funnene i enkel presens er noenlunde jevnt fordelt mellom *blíva* og *verða*, alle grupper sett under ett. Med bakgrunn i funnene i presens passiv og tanken om et mulig forskjellig semantisk innhold er det gjort nærmere analyser av eksempler i enkel presens. Vi skal se at analysene underbygger tesen om ulikt semantisk innhold i de to verbene.

4.2.3 *Presens partisipp (gerundium)*

Funnene i presens partisipp begrenser seg til bare fire eksempler i materialet, med henholdsvis to av *blíva* og to av *verða*. Dette danner således ikke grunnlag for å belyse distribusjon og eventuelt semantisk innhold av de to verbene og er derfor ikke tatt med i diskusjonen.

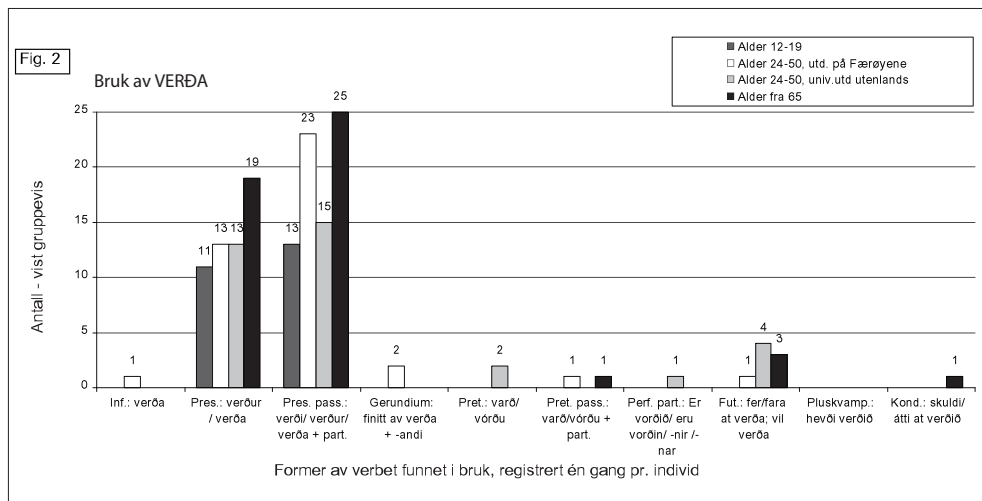
4.2.4 *Preteritum og preteritum passiv*

Dette materialet inngår ikke i drøftingen om disse to verbenes fordeling når det gjelder semantisk innhold, men presenteres grafisk (som øvrige tider) som refe-

ranse for den delen av drøftingen som omhandler språkutvikling og påvirkning. For det siste gjelder på den ene siden aktiv påvirkning i skoleverket i puristisk retning, som på den annen side står i motsetning til påvirkningen fra fremmede språk.

4.3 Grafisk presentasjon av materialet

Resultatet av registreringsformen som er skissert i punkt 4.2 ovenfor, gir en grafisk fremstilling som på de to følgende figurer, fig. 1 for *blíva* og fig. 2 for *verða*:

Kort oppsummert viser grafene følgende:

- Det mest fremtredende trekket er en konsentrasjon av *verða* i presens aktiv og passiv.
- Bruken i enkel presens viser en viss jevnbyrdighet mellom verbene.
- For *blíva* vises en moderat spredning utover i de forskjellige tidene.

5 Drøfting

5.1 Funnene i presens passiv

En presentasjon av denne formen, som gir durativt aspekt, skal gjøres med nr. 6 fra fig. 3 som eksempel:

(nr. 6) ... *man skal ikki fara frá teimum vanligu orðunum, sum verða brúkt í skriftmálinum...*

(Oversatt: 'Man skal ikke forlate de vanlige ordene som blir brukt i skriftspråket'.)

Vi ser at det ikke finnes noe aksjonsverb, adverbial eller noen annen grammatisk komponent i setningsleddet som gir durativt aspekt. Av Friedrichs tre grupperinger av aspekt har vi tilsynelatende foran oss den kategorien som han karakteriserer som grunnleggende ved at aspektet er "overtly marked in the morphology". Dette er slik fordi det verken er verbets iboende betydning eller et aspekt av den komposisjonelle typen – "an interaction between the features in the verb and peripheral, adverbial elements" (Friedrich 1974, s. 37) – som er til stede og avgjør aspektet, i dette tilfellet det durative. Vi skal ha dette som utgangspunkt til vi har sett nærmere på den inherente egenskapen av *verða*.

At det durative aspektet følger ved bruk av presens passiv, er i seg selv ikke enestående for færøysk. Det samme gjelder i de nordiske språk generelt, da presens passiv er uavsluttet og beskrivelsen logisk tøyser seg både bakover og fremover i forhold til nå-punktet. Det er derfor ikke formen i seg selv som er det interessante, men at *verða* – og ikke *blíva* – så tydelig foretrekkes for å uttrykke denne typen durativ. Som nevnt er det dette forholdet som danner grunnlaget for spørsmålet om forskjellig semantisk innhold i de to verbene.

På fig. 3 nedenfor presenteres fra materialet noen eksempler med *verða* og samtlige med *blíva* bak grafene på fig. 2:

Fig. 3 ⁶	Verða		Blíva
Nr. 1	... telduspøl verða mest gjord á enskum málið ...	Nr. 12	... eg trúgvi, tey eldru blíva eisini ávirkaði av sjónvarpinum ...
Nr. 2	... at tað verður tosað so føroyskt sum nú ...	Nr. 13	... sum ikki blíva aksepteraði ...
Nr. 3	... ja, so verður flogið ella siglt ...	Nr. 14	... tá blívi eg eitt sindur sjokkeraður ...
Nr. 4	... ikki ein setningur verður byrjaður í tosi nú uttan at ...	Nr. 15	... at tey ikki blíva forbronglaði og umsett til føroyskt ...
Nr. 5	... eplini sum verða dyrkaði í Føroyum ...	Nr. 16	... ger man tað, at tey blíva irriteraði inn á ...

Fig. 3 ⁶	Verða		Blíva
Nr. 6	... man skal ikki fara frá teimum vanligu orðunum, sum verða brúkt í skriftmálinum ...	Nr. 17	... summi blíva provokeraði av ...
Nr. 7	... tað verður kjakað aftur og fram ...	Nr. 18	... at vit blíva isoleraði ...
Nr. 8	... tað verður meir skipað ...	Nr. 19	... tey blíva uppfostraði við tí í skúlanum ...
Nr. 9	... ov nógv tíð verður brúkt til teldir og sjónvarp ...	Nr. 20	... líka mikið um hann blívur keyptur ...
Nr. 10	... í samband við ferðavinnuna verður nógv tosað um at ...	Nr. 21	... summi orð sum blíva gjørd ...
Nr. 11	... eg haldi ikki, tað verður nógv ferðast til útoyggjar ...	Nr. 22	... tey blíva ikki so nógv brúkt ...

Ved en nærmere analyse kan vi neppe si at informanten i nr. 2, som svarer på spørsmålet om hvordan færøysk bør snakkes, uttrykker et ønske om at "*tað verður tosað so føroyskt sum nú*, men i fremtiden vil dette endre seg". Heller ikke kan vi si at informanten bak nr. 8, i en passiar om dagens barneidrett, mener at "*tað verður meir skipað* som nå er, men det vil ikke vare". Like uriktig er det å anta at informanten bak nr. 9, i sine betraktninger om barns aktiviteter, har ment å si at "*ov nógv tíð verður brúkt til teldir og sjónvarp* slik det er nå, men det er kortvarig"! Også i nr. 3, på spørsmål om adkomstmuligheter til utøya Mykines, uttrykker språkbrukeren en tilstand som nå er og fortsatt vil være et faktum: at man både kan fly og kjøre båt ut dit. Nr. 1 er et mer kontroversielt eksempel. Med referanse til punkt 3.4 ovenfor anføres imidlertid at språkbrukeren ved bruk av iterativ her vil formidle en type kontinuitet i den gjentatte handlingen som innebærer en tilstand, det vil si at hun beskriver en "vedvarende situasjon". I fortsettelsen av samtalen uttrykker hun frykt for følgene av denne tilstanden, det vil si den sterke og uønskede fremmedspråklige påvirkningen på morsmålet på grunn av mengden av engelskprodusert materiale av forskjellig slag.

Ved analyse av eksemplene i høyre kolonne er det nr. 12, 18, 19 og 22 med *blíva* i det finitte verbets posisjon som kan sies å ha et durativt aspekt i samsvar med det som diskuteres her. Nr. 12 gjaldt den alltid nærværende språklige påvirkningen gjennom fjernsynskanalene, som vel påvirker de fleste. Nr. 19 gjaldt nåtidig språkopplæring i skolen, mens nr. 18 og 22 gjaldt arbeidet med nyordslaging. Nr. 21, med partisipp av *gera* er iterativ. Noen ville muligens argumentere for at setningen kan ha tilsvarende semantiske innhold som nr. 1, det vil si at den for-

midler en type kontinuitet i den gjentatte handlingen, som innebærer en tilstand. En slik tolkning er tvilsom, da en eventuell "strøm" av neologismer aldri vil komme i nærheten av den mengden engelskprodusert materiell som strømmer ut på markedet i form av film, musikk, spill og diverse TV-programmer.

Eksemplene nr. 14 og 17, som gjaldt språkvalg, bør etter all sannsynlighet analyseres som iterativ, uten durativt aspekt. I utsagn nr. 14 gir informanten uttrykk for å bli "sjokkert" når andre språkbrukere velger bort etablerte danismer og internasjonismer. Det er tvilsomt at dette er en vedvarende tilstand eller situasjon, og aspektet innebærer med all sannsynlighet ikke kontinuitet i samme forstand som argumentert for i forbindelse med nr. 1. Nr. 20, som gjaldt tidvis innkjøp av en vare, er et klart eksempel på iterativ, mens nr. 13 og 15 er resultativ aksjonsart. I de to siste snakker informantene om utfordringene for dem som driver neologistisk arbeid. Om resultatet sier hun at de nye ordene ofte blir slike *sum ikki blíva aksepterað(i)*, samtidig som hun uttrykker at ordene ikke må *blíva forbronglað(i) og umsett til færoyskt*.

Når det gjelder bruken av *blíva*, sammenlignet med *verða*, i presens etterfulgt av partisipp, er det derfor verdt å merke seg følgende faktiske forhold:

- Bare 14 av de til sammen 118 informantene brukte *blíva* i denne konstellasjonen. Fra disse 14 informantenes tale er 11 eksempler tatt med på fig. 3 og analysert ovenfor. (Det underliggende materialet viser at de resterende eksemplene fremstår med tre av de samme verbene i partisipp som vist i tabellen ovenfor. De er derfor utelatt her.)
- Ved en analyse av disse 14 er det bare fire som kan sies å ha durativt aspekt.
- Som vist ovenfor er en viss andel av de etterfølgende partisippene i de 11 eksemplene et flersyllabisk fremmedord, som *akseptera*, *sjokkera*, *irritera*, *provokera*, *isolera*.
- Når det derimot gjelder oversikten over eksempler med *verða*, viser utvalget på fig. 3 (og også i det underliggende materialet) at det etterfølgende partisippet er ord fra det færøyske leksikale inventaret, med lånordet *dyrka* som en ensom svale.

Det er grunn til å spørre om den relativt høye frekvensen av lånord i partisippets posisjon kan tenkes å påvirke de 14 informantenes valg av *blíva* for det finitte verbet. Et eventuelt svar på spørsmålet bør sees i sammenheng med det faktum at de tre informantene som brukte ordene "*akseptera*", "*isolera*" og "*sjokkera*" i partisippets posisjon, alle uttrykte (i motsetning til majoriteten) sin meget positive innstilling til å godta lånord i færøysk. To av dem uttrykte i tillegg positiv holdning

til de danske lånordene. Selv om denne språkholdningen ikke ble uttrykt så tydelig av de øvrige bak utsagnene med *blíva*, er det likevel ikke usannsynlig at en positiv innstilling til lånord generelt kan medvirke til valget av hjelpeverbet. En slik slutning kan gjøres på grunnlag av at lånord og nye ord gjerne opptrer sammen ettersom de hører til samme stillag og utgjør kollokasjoner.

Imidlertid: Uavhengig av eventuell språklig påvirkning og holdninger er forskjellen i frekvensen mellom de to verbene påfallende i denne konstellasjonen. Ut ifra det vi har sett, kan vi si at for å uttrykke noe om en "vedvarende situasjon" ved hjelp av presens passiv vil den færøyske språkbrukeren i et overveldende flertall av tilfellene velge *verða* i det finite verbets posisjon. Dette forholdet gjorde det interessant å undersøke nærmere om forskjellen innebærer en nyansse i det semantiske innholdet mellom *blíva* og *verða*.

5.2 Funnene i enkel presens: forskjellig semantisk innhold i *blíva* og *verða*?

Svar på funderingene om det semantiske innholdet må ligge i bruken av disse to verbene i enkel presens. Ifølge grafene på fig. 1 og 2 synes det ved første øyekast å være en jevnbyrdig konkurranse mellom de to verbene. I likhet med det som er gjort ovenfor, var det derfor nødvendig å finne ut noe mer konkret om miljøet rundt verbet. På fig. 4 nedenfor er det gjort et utvalg med ti eksempler med hvert av de to verbene:

Fig. 4	<i>verða</i>		<i>Blíva</i>
Nr. 1	... tað verður betri alla tíðina ...	Nr. 11	... men tað trúgví eg blívur minni, og tað blívur meir og meir ensk ávirkan ...
Nr. 2	... tað verður samband millum Eysturoynna og Norðuroyggjar ...	Nr. 12	... so verður tann bendingin ... – tá blívur tað ein fløkja ...
Nr. 3	... tað verður sjáldan longri enn Danmark ...	Nr. 13	... tá teir so blíva størri ...
Nr. 4	... viss ⁸ vit alla tíðina fara at tosa ... ehmm ... blanda, verður tað ikki tað føroyskt longur ...	Nr. 14	... tá tey so blíva gomul nok ...
Nr. 5	... tað verður antin við flogfari ella við báti ...	Nr. 15	... sum ikki fer við teimum tá tey blíva eldri ...
Nr. 6	... tað verður tað enska málið, sum kemur at dominera ...	Nr. 16	... kanska tá man blívur eldri ...

Fig. 4	verða		Blíva
Nr. 7	... ja, eg haldi, tað verður meir nú enn tá eg var ung ...	Nr. 17	... tey blíva passiv ...
Nr. 8	... man behøvist ikki at umseta øll orðini, tey verða nokso klossut, ella soleiðis ...	Nr. 18	... at tað ikki blívur for stirvið ...
Nr. 9	... altso, orðavalið verður øðrvísi ...	Nr. 19	... alíkavæl blíva summi orð ræðuliga býtt ...
Nr. 10	... týðningarmikið at tað verður føroyskt ...	Nr. 20	... so blívi eg glaður ...

Det første parret på fig. 4, nr. 1 og 11, er satt opp ved siden av hverandre for at man kan foreta en direkte sammenligning mellom de to.

Informanten i nr. 1 svarer på spørsmålet om hvordan han vil beskrive sin egen kompetanse i morsmålet. Det innledende svaret var den siterte setningen, og vi ser at ved å bruke tidsadverbialet *alla tíðina* inkluderer han fremtid i sin bruk av formell presens, men det er ikke en prosess som skal igangsettes siden. Den er i gang og vil fortsette. Altså, klassisk nordisk mønster med bruk av formell presens for å uttrykke både nåtid og semantisk fremtid. Dette er også eksempel på bruk av et tidsadverbial som forsterker det durative aspektet.

I nr. 11 uttrykker informanten sine tanker om minkende dansk påvirkning på færøysk, som sies å avløses av engelsk påvirkning. Til sammenligning får vi her den samme følelsen av fremtid, men uten noe tidsadverbial. Også dette er formell presens som brukes for semantisk fremtid, men på en tidsakse kan hver av uttalsene illustreres slik:

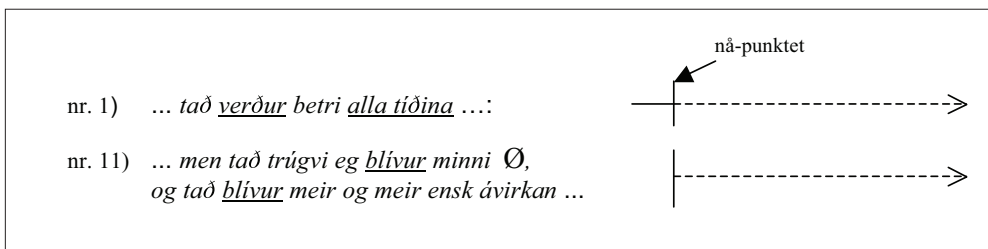

Fig. 5 nå-punktet

Vi kan si at det i nr. 1 til venstre for nå-punktet eksisterer noe som uttrykkes indirekte om informantens morsmålskompetanse: Der er en prosess i gang, den begynte ikke i dette sekundet, og informanten regner med at den vil fortsette.

I nr. 11 derimot bruker informanten et lite innskudd, *trúgvi eg*, og uttrykker dermed hva han forventer fremover: Med tiden blir det mindre dansk påvirkning, men mer og mer engelsk. Verbet som brukes i forbindelse med dette fremtidige forholdet, er *blíva*. Eksemplet underbygger et argument om et inkoativt semantisk innhold i *blíva* sammenlignet med *verða*. Det er likevel relevant å peke på den danske påvirkningen i frasen for øvrig:

- (1) *trúgvi eg* er en danisme, hvor man på færøysk har andre muligheter for å uttrykke antagelse, forventning, personlig mening o.l.: *halda*, eventuelt *vænta*. Disse to har for øvrig nyanser av tidsaspekt: nåtid for *halda* og fremtid for *vænta*.
- (2) I stedet for *blíva* i det andre setningsleddet ville man kunne forvente den idiomatiske færøyske uttrykksformen for noe som kommer til å skje: *fara at (verða)*.

Det idiomatiske på færøysk for å uttrykke at noe er underveis eller kommer til å skje, er *fara (at)* i finitt posisjon etterfulgt av verb i infinitiv: *eg haldi/eg vænti, tað fer at verða meir ensk ávirkan í hvørjum*. Det er således igjen grunn til å spørre om denne generelle danske påvirkningen av syntaks og vokabular ikke også medvirker til valget av verb når det står mellom *blíva* og *verða*.

Hopper vi til nr. 7, finner vi et eksempel med nettopp det færøyske *balda at* i stedet for danismen *trúgva* (da. *tro*) for å uttrykke antagelse eller personlig mening. I dette eksemplet er *verða* i enkel presens etterfulgt av tidsadverbialet *nú*. Her skal vi merke oss det interessante at om vi erstatter *verða* med kopulaverbet *vera*, formidles ikke noe durativt aspekt: *eg haldi, tað er meir nú enn tá eg var ung*. Det er en konstatering av et faktum som ikke innebærer noen prosess, og som ikke inkluderer fremtid. Med *verða* får språkbrukeren derimot uttrykt noe som impliserer en prosess som allerede er i gang, og som fortsetter. Vi får således her en demonstrasjon av den inherente kvaliteten ved *verða*, som skal undersøkes nærmere for *blíva*.

I nr. 2 ser vi bruk av *verða* om fremtid, ettersom vi vet at tunellen ikke var åpnet på det tidspunktet. Det er et klassisk eksempel på bruk av formell presens om semantisk fremtid. Setningen har durativt aspekt, ettersom vi implisitt vet at det er tale om en "vedvarende situasjon".

Nr. 6 er av samme type som nr. 2, men til tross for dansk syntaks i det etterfølgende underordnede setningsledd (*kemur at* i stedet for *fer at*) velger språkbrukeren *verða*. Også i nr. 8 ser vi eksempel på valg av *verða* til tross for den forutgående danismen *behøvast*. Setningen har ingen annen durativ komponent enn den

inherente meningen av verbet, men informanten uttrykker noe om neologismenes kvalitet, som kan innebære en vedvarende tilstand. Nr. 3 er et eksempel på iterativ med måtesadverbialet *sjáldan*, det vil si at familiens gjentatte utenlandsreiser sjelden går lenger enn til Danmark. Nr. 5 er klassisk færøysk med *verða* i presens for å uttrykke både nåtid og fremtid, med en ellipse av partisippet *farið*. Det vil si at formen er presens passiv som det er redegjort for i punkt 5.1 ovenfor.

Vi skal også merke oss nr. 9, hvor informanten gjør en sammenligning av språkbruk når morsmålet er påvirket av fremmede språk, og uttrykker noe om hvordan ordvalget da blir annerledes. Også dette en uttalelse med durativt aspekt, uten annet grammatisk ledd enn selve verbet for å ivareta aspektet.

Til slutt skal vi merke oss nr. 10, hvor det (kanskje) litt tunge *týðningarmikið* er brukt i stedet for *viktugt* (da. *viktig*). Denne siste danismen ble registrert å være i bruk i betydelig grad blant de 118 informantene. I sammenheng med det færøyske *týðningarmikið* ville det overraske å finne *blíva* i en eller annen form, og det er heller ikke tilfellet her. Også her uttrykkes en "vedvarende situasjon", idet informanten ønsker at språket forblir færøysk.

I høyre kolonne finner vi eksemplene fra 13 til 16 som uttrykker noe i forbindelse med aldring og forandring. Av sammenhengen forstår man at også nr. 17 har det samme semantiske innholdet; det vil si at barna passiviseres av å bruke for mye tid foran TV og PC. I nr. 12 er det tale om ukritisk inntak av fremmedord. Informanten sier at når det skjer, "blir det så galt", ettersom de fremmede ordene, etter hennes mening, ofte ikke lar seg bøye i kjønn og kasus. Begge disse er således uttalelser med semantisk innhold av overgang fra én tilstand til noe annet.

Informanten i nr. 18 snakker om vedlikehold og bevaring av språket, men sier samtidig at vi skal passe på at vi ikke utvikler noe som kan komme til å bli for stivt. Hun sier ikke at språket er blitt eller allerede er i ferd med å bli for stivt, men advarer mot å følge en linje i språkrøkten som kan føre dit hen. Nr. 20 gjelder "gott føroyskt", og informanten uttrykker at når han hører språket talt korrekt, blir han glad, det vil si også her et utsagn om overgang.

Eksempel nr. 19 er noe mer uklart. Informanten snakker om neologismer, "som ofte virker dumme". Omgivelsene rundt uttalelsen røper ikke noe om nåtid eller fremtid, og man får følelsen av at begge tidsaspektene er med, slik tilfellet er med flere av eksemplene på venstre side i tabellen med *verða*. Setningen kan synes umarkert for aspekt. Igjen skal vi merke oss den innledende danismen *alíkavæl* (da. *aligevel*), som ikke brukes i skriftlig færøysk. Dette siste eksemplet er tatt med som ett av få eksempler med *blíva* i enkel presens, hvor det tilsynelatende kan finnes de samme konnotasjoner som for *verða*, det vil si med element

av både nåtid og fremtid, muligens umarkert for aspekt. Det ansees likevel mer som et unntakstilfelle enn som representativt.

Hyppeggheten av *blíva* i formell presens for å uttrykke semantisk fremtid uten durativt aspekt, sammenfallende med det beskjedne nærværet av *verða* i tilsvarende posisjon, er det interessante i denne delen av drøftingen. Disse trekkene ble funnet såpass fremtredende at man vendte tilbake til 12 av informantene for å be dem si noe om deres tanker rundt forskjellen mellom *blíva* og *verða* brukt i presens. Innledningsvis måtte man forklare majoriteten at spørsmålet ikke gjaldt eksistensberettigelsen for *blíva* i færøysk. For en del var det svært vanskelig å komme bort fra dette forholdet. Da de forstod at den lille undersøkelsen ikke gjaldt "dårlig", "godt" eller "korrekt" språk, men hva de selv legger i det semantiske innholdet av *blíva* vs. *verða*, ble svarene interessante.

De fleste hadde naturlig nok ikke tenkt særlig på saken før. Det første forslaget hos omtrent halvparten av de spurte dreide seg om forskjellene mellom formelt og uformelt språk, hvor *verða*, som nevnt tidligere, hører hjemme i den første kategorien. Mer interessant er det å merke seg at syv av disse 12 informantene uttrykte med rene ord at "*blíva* føles mer fremtidig", og at én av dem brukte uttrykket "futuristisk".

Én av informantene, som kan sies å være mer enn gjennomsnittlig interessert i språklige spørsmål, også etter færøyske forhold, innrømmet at han aldri hadde tenkt over hvorfor han på den ene siden (etter eget utsagn) "aldri" bruker *verða* for å uttrykke muntlig noe om for eksempel sine barns alder og fremtidige forhold, selv om han legger vekt på "aldri" å bruke *blíva* i skrift. Han fant det selv pussig, og uttrykte overraskelse over denne oppdagelsen. På direkte spørsmål om det betyr at han i muntlig bruker *blíva* i denne og tilsvarende sammenhenger, men skriver *verða* uansett, var svaret utvetydig bekreftende. Det er en del av opplæringen i skolen ikke å bruke *blíva* i skriftlig færøysk, som jo skal være "gott føroyskt". Ettersom han er lærer kunne han da ikke tillate seg noe annet. Dette siste etterfulgtes av en passiar om *verða*, som ble sagt å være "svøpen i det skriftlige språket" for de fleste færøyske barn. Han fortalte at for at barna skal lære forskjellen mellom *verða* og hjelpeverbet *vera*, får de ofte en huskeregel om at "i de fleste tilfeller hvor du kan sette *blíva* inn i stedet, skal ordet skrives med *ð*". Det ble vekslet noen ord om det paradoksale ved den situasjonen at færøyske barn skal lære seg rettskrivning i morsmålet ved å gå veien om dansk semantikk – eller like underlig – ved hjelp av et innlånt ord som ikke må skrives. Det hadde antagelig vært mer pedagogiske å lære barna en regel om omskrivning i presens: *er* → *var* og *verður* → *varð*. Da dette emnet imidlertid hører hjemme i en drøfting om graden av diglossi i språket, skal vi la det ligge her.

En annen av informantene, ansatt i et statseid selskap, fortalte at han, etter å ha mottatt spørsmål og eksempler på e-post, hadde tatt seg tid å legge merke til hvordan disse to ordene fordelte seg hos hans kolleger. Der hevdet han å se en tydelig forskjell mellom dem som har hele sin utdanning i hjemlandet, og dem som har vært i Danmark for høyere utdanning. Han omtalte spesielt ett eksempel hvor vedkommende konsekvent bruker *blíva* og ikke *verða*, også i skriftlig språk. Ifølge denne informanten er et slikt valg hos språkbrukeren i det alt vesentlige bestemt av graden av påvirkning fra dansk, kanskje til og med av et ønske om å markere seg som påvirket av dansk. Om seg selv sa han at han bruker *blíva* i muntlig i noen grad, men at han var bevisst på å unngå det i skrift.

Det skal tas med at samtlige informanter i denne lille testen også vektla at det både er mulig og språklig korrekt å bruke *verða* for å uttrykke semantisk fremtid ved hjelp av formell presens. Eksemplet – *tá börnini so verða störrí/eldri* – ble gitt av flere med erklæring om at det er ”gott færoyskt”, og grunnen til at de ville velge det skriftlig.

Imidlertid ble et meget interessant eksempel på motsetningene mellom *blíva* og *verða* gitt av en annen informant. Hun rapporterte at hun selv bruker *blíva* som i det anførte eksemplet, men pekte på at hun aldri ville bruke *blíva* for eksempel i sammenheng med været:

(a₁) *í morgin verður ringt veður vs.* (‘I morgen blir det dårlig vær’)
 *í morgin blívur ringt veður

(a₂) *í morgin verður ikki veður at fara.* (‘I morgen blir det ikke vær til å
*Mykines vs * í morgin blívur ikki veður dra til Mykines’)*
at fara til Mykines

Informanten kunne, som forventet, ikke gi noen forklaring på egen aksept av *blíva* i sammenheng med at barna blir eldre og voksne, samtidig som hun ikke ville brukt verbet når det var snakk om været. Imidlertid synes eksemplene å styrke argumentasjonen om det manglende semantiske innholdet av varighet i *blíva* sammenlignet med *verða*. Setningene (a1) og (a2) får begge et semantisk innhold av varighet ved bruk av *verða*, idet begge uttrykker noe vedvarende om værets tilstand i morgen. Eller vi kan si at *blíva* med sitt inkoative semantiske innhold ikke blir idiomatisk i eksemplene ovenfor, idet det bare beskriver prosessen fra godt til dårlig vær, men ikke hvordan det blir i fortsettelsen.

I første omgang synes språklig påvirkning i det daglige igjen å være et viktig moment, denne gang i retning av færøysk. Det er relevant å nevne at det færøy-

ske værvarslet i kringkastingen daglig blir sendt i en relativt konservativ språkdrakt. Det er faktisk en side ved hverdagen som de aller fleste sørger for å få med seg flere ganger om dagen. En slik daglig språkpåvirkning vil uten tvil ha sin virkning.

Til tross for dette synes det også relevant å peke på muligheten for at en semantisk forskjell kan ligge til grunn. I eksemplene fra materialet har vi sett en antydning om at det semantiske innholdet av *blíva* innebærer en transisjon, det vil si at *blíva* synes å bli brukt der det semantiske innholdet er 'become'/'werden', for eksempel om overgangen fra barn til voksen. Det semantiske innholdet av *verða* i forbindelse med været i morgen synes derimot å være både 'become'/'werden' og 'remain'/'bleiben'.

Denne nyanseforskjellen i semantisk innhold skal vi se litt nærmere på i det følgende. Vi skal derfor i tillegg ta med et par eksempler som illustrerer hvordan *blíva* ikke uten videre kan byttes ut med *verða* i setninger med durativt aspekt. Eksempel (b1) viser at *blíva* ikke brukes om en situasjon med durativt aspekt som strekker seg over både nær fortid, nåtid og fremtid:

- (b₁) *hon er komin til okkara at verða eina tíð* ('Hun er kommet til oss for
 **hon er komin til okkara at blíva eina tíð* å bli værende en stund')

Den første verbfrasen *er komin* uttrykker at aksjonen er i gang, *verða* formidler her i sin infinitivform nåtidig durativ, mens tidsadverbialet *eina tíð* ivaretar både nåtidig og fremtidig tidsaspekt. Altså, et godt eksempel på en interaksjon mellom verbets inherente meningsinnhold og andre grammatiske komponenter i frasen, helt på linje med Brintons teori om "aspektets helhetlige meningsinnhold", eventuelt Friedrichs teori om "komposisjonelt aspekt".

Setningen i (b1) med *verða* er grammatisk korrekt, og samme setning med *blíva* må derfor også være det. Likevel blir den ikke idiomatisk. Da den ble testet på de 12 informantene, ble det gitt utvetydig tilbakemelding om at "dette ville ingen som kan færøysk, finne på å si".

Det kan selvsagt reises spørsmål om det like gjerne er kopulaverbet *vera* som det er korrekt å bruke her, i stedet for hjelpeverbet *verða*. På grunn av den skandinaviske språkpåvirkningen blir spørsmålet særlig relevant. En test av setningen i presens vil imidlertid gi svaret:

- (c₂) *hon er komin til okkara og verður eina tíð* ('Hun er kommet til oss
 (c₃) ?*hon er komin til okkara og er eina tíð* og blir en stund')

Disse siste to setningene ble i ettertid testet på seks av informantene, som alle anså (c2) for å være den som ligger til grunn for (c1), og dermed den idiomatisk og grammatisk korrekte. På spørsmålet om hva som ble feil med (c3), var svaret at "da snakker vi bare om akkurat nå", det vil si at setningen ikke inkluderer fremtid. Ved en tilleggstest på tre språkutdannede ved *Fróðskaparsetur Føroya* bedømte to av disse at det er hjelpeverbet *verða* som ligger til grunn, noe som medfører at (c2) er den korrekte bøyningen. Den tredje anså også (c3) for å være akseptabel, men presiserte at den ikke innbefatter semantisk fremtid. Med andre ord var også han grunnleggende enig med de andre.

Adverbialet *eina tíð* har et iboende durativt aspekt og strekker seg samtidig inn i fremtiden. Det blir derfor uidiomatisk å kombinere med *vera*, som ikke strekker seg inn i fremtiden. Med andre ord synes disse to å være semantisk blokkert for hverandre, sammenfallende med Friedrichs teori (Friedrich 1974, s. 8).

Videre skal vi se at sammen med det tidligere nevnte *fara at* om fremtidige aksjoner må det anses som heller tvilsomt at *blíva* kan erstatte *verða*:

(d₁) *tað man fara at verða liðugt áðrenn ta tíð* ('Det kommer (trolig) til å
 **tað man fara at blíva liðugt áðrenn ta tíð* være ferdig/slutt/overstått
 innen den tid')

(d₂) *eg haldi ikki, battar fer at verða ábugavert* ('Jeg tror ikke det der kommer
 **eg haldi ikki, battar fer at blíva ábugavert* til å bli interessant')

Om setningene med *verða* i (d1) og (d2) er grammatisk korrekte, så blir de også det med *blíva*. Da setningene ble testet på de samme 12 informantene, ble alternativene med *blíva* tydelig avvist av 11. *Fara at verða* har et semantisk innhold som svarer til 'become', det vil si en inkoativ betydning, noe som også synes å være tilfellet for *blíva*. *Verða* alene synes derimot, slik vi har sett eksempler på, å ha i seg betydningen av både 'become' og 'remain'. En logisk forklaring på at *fara at + blíva* i samme setning ikke blir funnet idiomatisk – eller akseptabelt – hos informantene, må derfor være at det blir tautologisk. Det blir ikke idiomatisk å anvende to verb rett etter hverandre som uttrykker det samme semantiske innholdet dobbelt opp, det vil si den inkoative fasen av en handling.

Det skal tas med at (d2) antagelig hører hjemme i det mer formelle språket og derfor muligens utelukker *blíva* også av den grunn. Setningen er likevel ikke så formell at den må kategoriseres som litterær. For en liten oversikt over stillagene i språket henvises til Sandøy et al. 2003, s. 106.

5.2.1 *Blíva blokkert for durativ?*

For å teste i hvilken grad valg av hjelpeverb eventuelt ble påvirket av det etterfølgende predikativets tilhørighet i stillagene, ble det derfor konstruert enda et setningspar (e), som igjen ble testet på seks informanter. Predikativet som ble valgt, var det dagligdagse ordet *stuttligur*. Med predikativet *stuttligur* kan ikke eksemplet kategoriseres i det noe mer formelle stillaget som eksempel (d2) ovenfor. Igjen skal vi merke oss at det i eksempel (e) ikke finnes noe tidsadverb som markerer durativ:

(e) *battar verður ikki stuttligt hjá teimum* ('Det blir ikke moro for dem')

**battar blívur ikki stuttligt hjá teimum* (Også: 'Det blir ikke bra for dem')

Denne formen kan brukes for å uttrykke noe om en situasjon som man ser at en annen er i, men hvor den som snakker, ser for seg at med tiden "kommer ikke dette til å være bra". Situasjonen er allerede oppstått, eller er et faktum, det kan være et valg den andre har tatt. Det er en (negativ) situasjon som tenkes å vare over tid, til og med over år.

Eksemplet viste seg egnet til å illustrere det manglende semantiske innholdet av varighet ved *blíva*, ettersom varianten med *blíva* ble avvist av alle de seks informantene. Dette innebærer at eksemplet underbygger teorien om at det semantiske innholdet i *blíva* er 'become'/'werden' og ikke 'remain'/'bleiben'. Bruken av *verða* i presens gir derimot et umiskjennelig signal om noe som både trer i kraft og deretter varer ved. Det er denne kombinasjonen informantene gjenkjenner, og som de også finner *blíva* mangler, når de avviser det i posisjoner som krever denne dobbelte betydningen. Hos Markey finnes støtte for dette, idet han anfører:

As "become" is blocked by the selection of a Durative Qualifier, as: Han blev i Rom, we conclude that a Durative Qualifier gives blíva durative aspect, where "remain" = [+ Durative] and "become" = [- Durative] (Markey 1969, s. 20).

5.2.2 Inkoativ vs. durativ i *blíva* og *verða*

For å teste det eventuelt inkoative semantiske innholdet av *blíva* mot *verða* ble ytterligere to setningspar laget som i (f) nedenfor. Alle de 12 informantene ble igjen kontaktet med spørsmål om hva de to omskrivningene i (f2) og (f3) ville innebære for betydningen i forhold til (f1). Det ble også spurt om hvilket verb de ville valgt i fortid:

(f_{1a}) *um tú leggur blusuna í klorin, hvítmar hon* ('Om du legger blusen i klorin, blir den hvit')

(f_{1b}) *nú er skjótt vetur og fjöllini hvítna* ('Nå er det snart vinter, og fjellene blir hvite')

(f_{2a}) *um tú leggur blusuna í klorin, verður hon hvít*

(f_{2b}) *nú er skjótt vetur og fjöllini verða hvít*

(f_{3a}) *um tú leggur blusuna í klorin, blívur hon hvít*

(f_{3b}) *nú er skjótt vetur og fjöllini blíva hvít*

Selv om det i den forutgående kommunikasjonen med informantene ble presisert at spørsmålet ikke gjaldt forskjellen på "gott" og "vánaligt føroyskt", kom likevel dette i fokus i første omgang i et flertall av samtalene. Tre av informantene klarte ikke å fri seg fra tanken om at det viktigste spørsmålet dreide seg om "*hvussu væl, tú vandar tær um málið*" (oversatt: 'hvor nøye du er med språket ditt'). Av de 12 svarte fire at dersom de snakket helt spontant, uten å tenke seg om, ville de valgt *blíva*. Tre svarte at det kunne variere, men de visste ikke helt hvorfor, mens fem mente at de for nåtidsformen ville valgt *verða* uansett. Til dette siste hører det med en liten kommentar om at det ikke er et ukjent fenomen at informanter sier at de er konsekvente i bruken av en gitt språkform, mens virkeligheten kan være en annen. I dette tilfellet kunne da også en sammenligning med opptakene for masteravhandlingen (Pauladóttir 2006) avsløre at uttalelsen om konsekvent språkvalg (i dette tilfellet av *verða* i presens fremfor *blíva*) ikke helt holdt. For tre av disse fem viste det seg at det i språket deres fantes eksempler med *blíva* i presens.

Med en slik spredning ble det interessant å spørre mer. Av det kom en meget interessant observasjon, fremsatt av fire av informantene, som gikk ut på at når man fikk tenkt seg om, var det en liten forskjell. Det er ikke til å undres over at enkelte etter hvert har begynt å tenke over problemstillingen etter de gjentatte henvendelsene. I alle fall bestod resonnementet i at "*við verða er einki himpr, tað*

verður soleiðis og verður verandi,” som én av dem uttrykte det (oversatt: 'med *verða* er det ikke noen tvil, det blir slik, og det fortsetter å være slik'). Med en slik uttalelse ble det viktig å få en nærmere forklaring av *blíva* sett på denne bakgrunn. Hos syv informanter gikk svaret ut på at ”*nei, tað er meir battar, at tað fer at verða so*” (oversatt: 'nei, det er mer det der at det kommer til å være sånn') eller som én annen uttrykte det: ”*verða til nakað*” (oversatt: 'å bli til noe'). På bakgrunn av undersøkelsene som ble gjort en stund forut i forbindelse med (d1) og (d2), er disse forklaringene ikke så helt upresise. Men for å sikre korrekt forståelse ble det igjen spurt om det er slik at *blíva* ikke innebærer ”*at tað verður verandi*” (oversatt: 'at det forblir slik i fortsettelsen'). Dette ble, som sagt, bekreftet av syv av informantene. Vi kan med andre ord si: For at uttalelsen skal inkludere noe varig, synes minst halvparten av informantene å ha en bevissthet om at *verða* må tas i bruk. Dette vil likevel ikke si at samtlige av de øvrige var uenige i et slikt syn, ettersom to av dem ikke hadde tenkt over det og derfor hadde vanskeligheter med å se det.

Konklusjonen på denne siste runden kan vanskelig føre til et annet resonnement enn det som er vist ovenfor. At man ved å bruke *verða* får uttrykt at noe ”*verður verandi*” (oversatt: 'forblir'), innebærer at det semantiske innholdet inkluderer betydningen 'remain'/'bleiben'. Forklaringene om at *blíva* vil si ”*battar, at tað fer at verða so*” (oversatt: 'det der at det kommer til å bli slik') eller ”*verða til nakað*” (oversatt: 'bli til noe'), tolkes derimot som uttalelser om selve prosessen. Dette igjen vil si at *blíva* brukes med inkoativ betydning, mens *verða* kan uttrykke både den inkoative fasen og det durative i det videre. At *blíva* således ikke brukes der betydningen 'remain'/'bleiben' skal være inkludert, blir i så fall sammenfallende med Friedrichs påstand om at verbet kan blokkeres fordi dets inherente mening er uforenlig med aspektet i setningen for øvrig (Friedrich 1974, s. 8).

Når det gjaldt spørsmålet om muntlig fortid, sa alle at valget ville falt på *blíva*. Forklaringen var at forskjellen mellom *vera* og *verða* ikke ville blitt hørbar i preteritum. Ni av dem sa at de ville valgt *verða* uansett, mens i en mer formell sammenheng ville tre av dem vurdert løsningen med *gerast*: *Nú kom veturin og fjøllini gjørdust hvít* (oversatt: 'nå kom vinteren og fjellene ble hvite'). Det ble imidlertid poengtert at dette nærmest er en litterær uttrykksmåte, kanskje særlig i presens: *Nú kemur veturin og fjøllini gerast hvít* (oversatt: 'nå kommer vinteren og fjellene blir hvite'). Det ble også presisert at eksempler som ligner dette siste, ikke vil kunne brukes i enhver skriftlig sammenheng, det vil komme an på målgruppen for (eller mottakeren av) teksten. Uavhengig av informantenes uttalelser om hva de velger i skrift, er det et faktum at *blíva*, som vist i (aa) under punkt 4.1.2, i fortid ofte erstattes med *gerast* i skriftlig språk. Dette igjen bekrefter den inkoa-

tive aksjonsarten ved *blíva*, da *gerast*, som de morfologisk laget verbene *hvitne*, *svartne*, *blekne* og flere ligger innenfor 'become'/'werden'-betydningen.

5.2.3 Markert vs. umarkert semantisk innhold

Det er i denne sammenheng grunn til å ta opp en mer presis diskusjon om det som ofte blir kalt markert og umarkert, og på hvilken måte de to verbene overlapper semantisk. Det kan tenkes at *blíva* har den markerte betydningen inkoativ, hvor det fremtidige bare er implisitt på grunn av at inkoativ drar med seg en tidsfaktor. Dette implisitte vedrørende fremtid synes å være det en av informantene beskrev som "mer futuristisk", mens det inkoative av én annen informant ble uttrykt "*verða til naka*" (oversatt: 'bli til noe'). I det underliggende materialet for artikkelen finnes en mengde eksempler på slik inkoativ betydning med implisitt fremtid. Noen få tas med her:

<i>og hann blívur móður...</i>	→ " <i>og hann gerst móður...</i> " (Oversatt: 'og han blir trøtt')
<i>tí tað blívur so tungt ...</i>	→ " <i>tí tað gerst so tungt ...</i> " (Oversatt: 'fordi det blir så tungt')
<i>tað skrivliga blívur bara torførari ...</i>	→ " <i>tað skrivliga gerst bara torførari ...</i> " (Oversatt: 'det skriftlige blir bare tyngre')
<i>mugu ikki blíva so fanatisk ...</i>	→ " <i>mugu ikki gerast so fanatisk ...</i> " (Oversatt: 'må ikke bli så fanatisk')

Som i disse eksemplene vil den lille testen med å erstatte *blíva* med *gerast* ofte være til hjelp for å finne ut om setningen har semantisk innhold av 'become'/'werden'. I et overveiende antall tilfeller med *blíva* i materialet ser testen ut til å fungere.

Slik vi har sett med *verða*, brukes det når både nåtid og fremtid er inkludert, ofte også når setningen har durativt aspekt. Det kan likevel tenkes at det er *verða* som blir brukt når det ikke er opplagt hvilket aspekt som skal understrekes, det vil si at setningen er umarkert for aspekt. I materialet finnes flere eksempler på slikt umarkert aspekt. Eksemplene er umarkert for aspekt, ettersom uttalelsene synes å uttrykke generelle forhold eller fakta:

<i>um tað ikki verður ein telda ...</i>	→ om det ikke blir en datamaskin ... (om barnas valg av verktøy for spill)
<i>tá verður man noyddur at ...</i>	→ (om det ikke blir som planlagt, så blir man nødt til å ...)

tað verður antin við flogfari ella við báti ...	→ det (det vil si reise utenlands) blir enten med fly eller båt ...
tað tosaða verður upp til hvønn einstakan lærara	→ det muntlige (språket i klassen) blir opp til hver enkelt lærer ...

5.3 Semantisk innhold av *blíva* og *verða*

5.3.1 Semantisk innhold på bakgrunn av diakron lingvistik

Som vi har sett, styrker de drøftede eksemplene teorien om at *blíva* ikke har samme inherente meningsinnhold av varighet som *verða*. Dette medfører at *blíva* ikke aksepteres i setninger som skal reflektere en "vedvarende situasjon". Følgelig må setningen – *tá so børnini blíva eldri* – oversettes med et verb som har det semantiske innholdet 'become' når det er overgangen til vokssituasjonen og den implisitte forandringen det uttrykkes noe om, ikke den durative situasjonen når tilstanden er oppnådd. Med denne analysen i hånd ser vi nå at eksemplene 13–17 på fig. 3 kan analyseres som inkoativ.

Hos Markey (Markey 1969, s. 191) finnes språkhistorisk støtte for argumentasjonen:

Prior to the earliest attestations of *blíva* in Scandinavian (\pm 1350), Middle Dutch and Middle Low German *bliven* had undergone a semantic change so that it approached *werden* in meaning.

Med andre ord ser vi av dette at Markeys avklaring om det semantiske innholdet av "bliven", på det tidspunkt det ble lånt inn i de nordiske språkene, er sammenfallende med det som fremgår av eksemplene og testene ovenfor. Dette vil si at det opprinnelige semantiske innholdet synes å være beholdt i færøysk bruk av *blíva*, samtidig som språket har beholdt *verða* for å uttrykke kombinasjonen av transisjon og påfølgende vedvarende tilstand. Dette er uten tvil også forklaringen på at færøysk ikke har hatt behov for avledningen "forbli", slik tilfellet er i skandinavisk.

5.3.2 *Blíva* og *verða* – status som hjelpeverb

Sett på bakgrunn av drøftingen i punkt 1.3 i innledningen og punkt 5.1 ovenfor er det grunnlag for å hevde at verbet ikke har vært vanlig i muntlig bruk fra tidlig 1400-tall. En logisk utvikling ville da ha vært en parallell til de semantiske endringene i skandinavisk.

For videre å illustrere forskjellen mellom færøysk og skandinavisk bruk av *blíva* skal det til slutt tas med det viktige forholdet at det på færøysk, i motsetning

til i dansk og norsk, er et rent hjelpeverb. Dette innebærer at det ikke kan stå uten predikativ:

(h) færøysk: *bann fer, tú verður (verandi) her* / *?bann fer, tú blívur verandi her*
**bann fer, tú verður* / **bann fer, tú blívur*

norsk: han går, du blir her
= han går, du blir

dansk: han går, du bliver her
= han går, du bliver

svensk: han går, du blir här
*han går, du blir

Av det to parene på færøysk ser vi at *verða* igjen opptrer noe annerledes enn *blíva* i presens, som trenger gerundium av "være" for å uttrykke presens durativ. *Verða* kan derimot stå alene og uttrykke durativ dersom det står sammen med det etterfølgende stedsadverbialet. Også disse eksemplene ble testet på de 12 informantene. Det skal understrekes at eksemplet med *blíva verandi* ble funnet kontroversielt av de fleste og helt akseptert av bare to informanter. Én av dem uttrykte at hennes bestemor nok kunne si noe slikt, men ikke hun selv og definitivt ikke hennes barn. Dette siste kan hevdes å være et resultat av påvirkning i morsmålsundervisningen, men det spørsmålet er ikke forfulgt videre her.

Konklusjonen på analysene blir den at *blíva* og *verða* i færøysk har ren hjelpeverbstatus, noe som bekreftes hos Henriksen, hvor de grupperes sammen med *hava* og *vera* (Henriksen 2000, s. 42).

6 Oppsummering og konklusjon

Materialet som danner grunnlaget for denne artikkelen, sannsynliggjør at *blíva* har kommet inn i det færøyske språket for å bli, foreløpig først og fremst i muntlig språk. Ved å analysere distribusjonen mellom *blíva* og *verða* i dette materialet har man fått bevist tesen om at det i moderne, muntlig færøysk har utviklet seg en nyanse i det semantiske innholdet av de to verbene *blíva* og *verða*, noe som innebærer en utvidelse av antall hjelpeverb.

Meningsnyansen mellom de to verbene innebærer i dag at det opprinnelig hjemmehørende verbet i språket, *verða*, har tatt/beholdt plassen som det mest

naturlige valget for å uttrykke durativt aspekt, som inkluderer både nåtid og fremtid, eventuelt også "nær fortid". Dette forklarer den markante forskjellen mellom *verða* og *blíva* i det finitte verbets posisjon i presens passiv, hvor *blíva* er så å si fraværende.

Analysene av eksempler fra det samme materialet, og av nye eksempler med etterprøving hos utvalgte informanter, har vist at det er et inherent semantisk innhold av varighet ved *verða* som ikke finnes ved *blíva*. Dette innebærer at *blíva* har en inkoativ betydning, det vil si det semantiske innholdet 'become'/'werden'. *Verða* på sin side brukes overveiende i sammenhenger der det semantiske innholdet skal være både 'become'/'werden' og 'remain'/'bleiben'. I tillegg, for å uttrykke noe om fremtid, umarkert for aspekt, ser det ut til at *verða* er det naturlige valget. Dette forklarer den relativt høye andelen av *verða* i enkel presens, hvor både nåtid og semantisk fremtid uttrykkes. Sammen med andre aspektmarkører har denne typen setninger durativt aspekt, mens hvor disse markørene er fraværende, vil setningene ofte kunne være umarkert for aspekt. Slutningen vil kunne fremstilles som på fig. 6 nedenfor:

Verb:	Aspekt:	Semantisk innhold:
<i>Verða</i>	durativ/eventuelt umarkert	'become'/'werden' og 'remain'/'bleiben'
<i>Blíva</i>	inkoativ	'become'/'werden'

Fig. 6

En logisk forklaring på en slik utvikling kan være at språket ikke hadde behov for to hjelpeverb med fullstendig synonymt semantisk innhold.

I verbets andre tider, inklusive bruk i presens for å uttrykke 'become', synes *blíva* å være i ferd med å skyve *verða* til side i muntlig språk. Aksepten for *blíva* i muntlig har uten tvil skjedd som et resultat av språklig påvirkning fra dansk. Dette synes å bli bekreftet i informantenes muntlige språk, hvor syntaks og ordvalg for øvrig bærer preg av dansk påvirkning. Utviklingen i det semantiske innholdet derimot skriver seg fra eldre språkhistorie, hvor ordet *blíva* allerede hadde det semantiske innholdet som svarer til 'become'/'werden' da det ble tatt opp i de nordiske språkene fra middelnedertysk og middelnederlandsk. Dette semantiske innholdet har holdt seg i færøysk bruk av verbet.

Særlig takk til:

Jeg er ytterst takknemlig overfor professor Sandøy ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen, som stilte kritiske spørsmål og ellers gav nyttige innspill og god veiledning under arbeidet med artikkelen.

Også Jeffrey Henriksen, lærebokforfatter og tidligere lektor ved Føroya Læraraháskúli, skylder jeg stor takk for at han raskt og velvillig påtok seg å lese igjennom artikkelen med en færøysk grammatikers øyne.

Sigrunn Askland, norsklærer i den videregående skolen, skal også ha stor takk for at hun var villig til å korrekturlese den norske versjonen av artikkelen.

Jeg vil også takke gruppen med informanter som tålmodig og interessert svarte på spørsmål da jeg gjentatte ganger kom tilbake med nye eksempler og bad om kommentarer.

Noter:

- ¹ De tre identifiserte voksegruppene var: a) Alder 24–45 med utdanning i hjemlandet, b) Alder 24–45 med minimum 5 års utdanning i utlandet, og c) Alder over 65.
- ² Jeg er takknemlig for professor Jóhanna Barðdals vennlige og raske tilbakemelding på min lille henvendelse.
- ³ For Henriksens aksjonsart ”*varandi gerð*” har jeg for denne artikkelen valgt det norske uttrykket ”vedvarende situasjon”.
- ⁴ Det gjøres oppmerksom på at det i folkelig færøysk språkdebatt tales om *gott føroyskt mál* (’godt færøysk språk’) som står i motsetning til *vánaligt føroyskt* (’dårlig færøysk språk’). Også i morsmålsundervisningen brukes gjerne den samme terminologien. For en nærmere omtale av dette fenomenet vises til Pauladóttir 2008.
- ⁵ Privat korrespondanse i forbindelse med Henriksens gjennomgåelse av artikkelens innhold sett fra en færøysk grammatikers ståsted.
- ⁶ På grunn av hovedfokus på durativ i denne delen tas det ikke med i diskusjonen om partisippet har verbal eller adjektivisk funksjon. Det gjøres likevel oppmerksom på Markeys henvisning til Lindroth (1906) som viser at den økende adjektiviske funksjonen av partisippet var uløselig knyttet til behovet for *bliva* i formuleringer i passiv (Markey 1969, s. 7). Interessant nok antas tid–aspekt-relasjonene å ha tilskyndet den semantiske utviklingen av *bliva* i skandinavisk. Denne artikkelen vil sannsynliggjøre en annerledes utvikling i færøysk.
- ⁷ Takk til Jeffrey Henriksen som gjorde meg oppmerksom på denne muligheten, men som ikke informantene nevnte. Der var det den førstnevnte, mindre pedagogiske metoden som ble nevnt ved flere anledninger.
- ⁸ Ordet *viss* er skrevet lydmessig. Det utelates i de fleste ordbøker og inkluderes bare i de mest liberale. Det unngås gjerne helt i skriftlig språk.

Referanser

- Andreasen, Paulivar & Árni Dahl. 2004: *Mállæra*. Tórshavn 1997/2004: Føroya Skúlabókagrunnur.
- Barnes, Michael, 2001: *Faroese Language Studies*. Ernst Håkon Jahr (Ed.), Oslo: Novus forlag.
- Brinton, Laurel J., 1988: *The Development of English Aspectual Systems: Aspectualizers and Post-Verbal Particles*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, David, 1997: *Dictionary of Linguistics and Phonetics*, 4. utg. Oxford UK og Massachusetts, US: Blackwell Publishing Ltd.
- Comrie, Bernard, 1976: *Aspect: An Introduction to the study of verbal aspect and related problems*. London, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
- Denison, David, 1993: *English Historical Syntax*. Essex: Longman Group UK Limited. New York: Longman Publishing.
- Friedrich, Paul, 1974: On Aspect Theory and Homeric Aspect. I: *International Journal of American Linguistics*. Volume 40, Number 4, Part 2, side 1–44. Chicago: The University of Chicago Press.
- Fritzner, Johan, 1867: *Ordbog over det gamle norske Sprog*. Tilgjengeligjort på Internett:
<http://www.edd.uio.no/perl/search/search.cgi?appid=86&tabid=1275>
- Gal, Susan, 1979: *Language Shift: Social Determinants of Linguistic Change in Bilingual Austria*. New York: Academic Press.
- Henriksen, Jeffrey, 2000: *Orðalagslæra*. Haslev: Forlagið SPROTIN.
- Henriksen, Jeffrey, 2003: *Mál- og bókmentaorðalisti*. Tórshavn: Føroyska málnevndin.
- Lockwood, William B. 1977: *An introduction to modern Faroese*. Tórshavn: Føroya Skúlabókagrunnur.
- Labov, William, 1966: *The social stratification of English in New York City*. Washington, D.C.: Center for Applied Linguistics.
- Labov, William, 1972: *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

- Markey, Thomas L., 1969: *The Verbs Varda and Bliva in Scandinavian*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Milroy, Lesley, 1980: *Language and Social Networks*. Language in Society 2. Oxford: Blackwell.
- Milroy, Lesley, 1987: *Language and Social Network*. Oxford / New York: Basil Blackwell.
- Milroy, Lesley, 1992: New perspectives in the analysis of sex differentiation in language. I: *Sociolinguistics Today: International Perspectives*, s. 163–179. K. Bolton & H Kwok (eds.). London: Routledge.
- Milroy, Lesley and Matthew Gordon, 2003: *Sociolinguistics. Method and Interpretation*. Malden, MA, USA, Victoria, Australia and Oxford UK: Blackwell Publishing.
- Mourelatos, Alexander P.D., 1978: Events, Processes and States. I: *Linguistics and Philosophy* 2(3): 415–434.
- Pauladóttir, Majbritt, 2006: *A Survey of the Outside Language Pressure on Modern Faroese – with a View to Assessing a Possible Increase in the Use of New English Loanwords*. Masteravhandling. Kristiansand: Universitetet i Agder.
- Pauladóttir, Majbritt, 2008: *Skiftismæli í føroyskum?* Fróðskaparrit Bók 56, 2008. Tórshavn: Faroe University Press.
- Poulsen, Jóhan Hendrik W., 2004. *Mál í Mæti*. 1963–2002. Johansen, Anfinnur & Tróndur Patursson (Eds.). Tórshavn: Føroya Fróðskaparfelag.
- Poutsma, Hendrik, 1926: *A Grammar of Late Modern English. Part II. The Parts of Speech. Section II, The Verb and the Particles*. Groningen: P. Noordhoff.
- Rubin, Joan, 1962: Language and Education in Paraguay. I: *Language Problems of Development Nations*, pp. 477–488. Fishman, Joshua A., Charles Ferguson, Jyotirindra das Gupta (Eds.). New York, London, Sydney, Toronto 1968: John Wiley & Sons, Inc.
- Rubin, Joan, 1968: *National Bilingualism in Paraguay*. Serie: Janua linguarum. Series practica 60 Janua linguarum. Series practica 60. The Hague, Paris: Mouton.
- Sandøy, Helge, Randi Brodersen og Endre Brustad, 2003: *Purt og reint. Om purisme i dei nordiske språka*. Volda: Høgskulen Volda.
- Thomsen, Emil. 1985: *Diplomatarium Faroense*. Ny utgivelse med oversettelse og kommentarer av J. Jakobsen, 1907. Tórshavn: Eget forlag.

- Thorell, Olof, 1973: *Svensk grammatikk*. Stockholm: Esselte Studium, København: Munksgaard, Oslo/Bergen: Universitetsforlaget.
- Trudgill, Peter, 1972: Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich. I: *Language in Society* 1, 179–195.
- Venås, Kjell, 1967: *Sterke verb i norske målføre. Morfologiske studiar*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Verkuyl, H.J., 1972: *On the Compositional Nature of the Aspects*. Dordrecht-Holland: D. Reidel Publishing Company.

Summary

The article discusses the distribution of the two auxiliary verbs blíva and verða in Faroese. The verbs have so far been regarded as synonyms, of which verða, belonging originally to the Old Norse lexical inventory, has been considered “good language”, whereas blíva has been considered an unnecessary loanword from Low German. Consequently, blíva has not been widely used in written language due to the Faroese purist traditions.

The article describes the distribution of the two auxiliaries in the present tense in spoken language from a diachronic as well as a synchronic point of view. The discussion is based on interviews that were conducted with native speaking informants in connection with the author’s MA thesis in 2006.

Although the resistance against using blíva has been considerable, the inevitable conclusion is that the auxiliary has indeed entered the (spoken) language. The interesting part, however, is that the distribution of the two verbs in spoken language seems to reflect a semantic difference, and this distinction is the main focus of discussion in the article. In order to be able to discuss the dissimilarities, therefore, the semantic characteristics were studied grammatically and were tested in new phrases by reverting to a group of informants that constitutes 10% of the original group.